

ZPRÁVA O ČINNOSTI MATICE ČESKÉ V ROCE 2017

Jarní a podzimní přednáškové cykly reflektovaly dvouleté vý-
ročí nálezů *Rukopisu královédvorského* a *zelenohorského*.
Dubnový přednáškový cyklus pod eponymním názvem pří-
nesl přednášky Milana Ducháčka: Strach z pravdy. Čeští
národovci a boj o „nepadělané Rukopisy“ (1901–1941), Vác-
lava Petrboka: RKZ a čítanky středních škol v Čechách
v letech 1820 až 1918 a Václavy Kofránkové: Psal Záviš
z Falkenštejna písně milostné? Podzimní přednáškový cyklus
se tematicky věnoval kněžně Libuši v českém umění. Jako
první zde vystoupil Ladislav Futtera s přednáškou pod ná-
zvem Kněžna Libuše v literatuře, následně pak Vít Vlnas ho-
vořil o zpodobnění kněžny Libuše ve výtvarném umění,
poslední přednášku cyklu pod názvem Kněžna Libuše
v hudbě měla Vlasta Reittererová.

Pokračovalo se i v kmenovém projektu Matice české
(MČ), jehož výstupem jsou informační panely v regionech
České republiky, přibližující život a dílo spisovatelů. V první
řadě to bylo odhalení dvou informačních panelů na Náchod-
sku dne 20. května 2017. Panely věnované spisovateli Jaro-
míru Johnovi a tiskaři a nakladateli Theodoru Böhmovi byly
za účasti vedení města a jeho rodáků slavnostně představeny
v Novém Městě nad Metují. Ve stejný den byl v Hronově

před kostelem Všech svatých vedle pomníku odhalen také
panel Josefu Regnerovi-Havlovickému, jehož životní příběh
zpracoval Alois Jirásek ve své románové kronice *U nás*. Udá-
losti se zúčastnil mj. i místopředseda vlády ČR Pavel Bělo-
brádek. Velkému zájmu se těšilo i slavnostní odhalení
informačního panelu Františka Nepila ve Stradonicích na
Berounsku dne 27. května 2017, kterého se vedle rodinných
příslušníků účastnila řada významných osobností českého
veřejného života, akci navíc doprovázelo vystoupení členů
Dismanova rozhlasového dětského souboru. Pro město Har-
rachov byl vyroben informační panel představující Jana Ne-
pomuka Harracha, významného podporovatele českého
kulturního života v 19. století, a to dokonce také v německé,
anglické a polské mutaci. Na přání vedení obce Paseky nad
Jizerou vznikl panel na paměť Věnceslava Metelky, známého
především z Raisova románu *Zapadlí vlastenci*, umístěný
před starou paseckou školou. Poslední panel, který se v roce
2017 dočkal slavnostního odhalení, je věnován Karlu Havlíč-
kovi Borovskému a je umístěn před bývalou lázeňskou bu-
dovou ve Šternberku, dnes součástí obce Ledce, ve které
Karel Havlíček prožíval poslední týdny svého života po ná-
vratu z Brixenu.

Obr. 1. Panel P. Josefa Regnera-Havlovického je od 20. května 2017 umístěn před kostelem Všech svatých v Hronově.
Foto: Pavel Muchka.

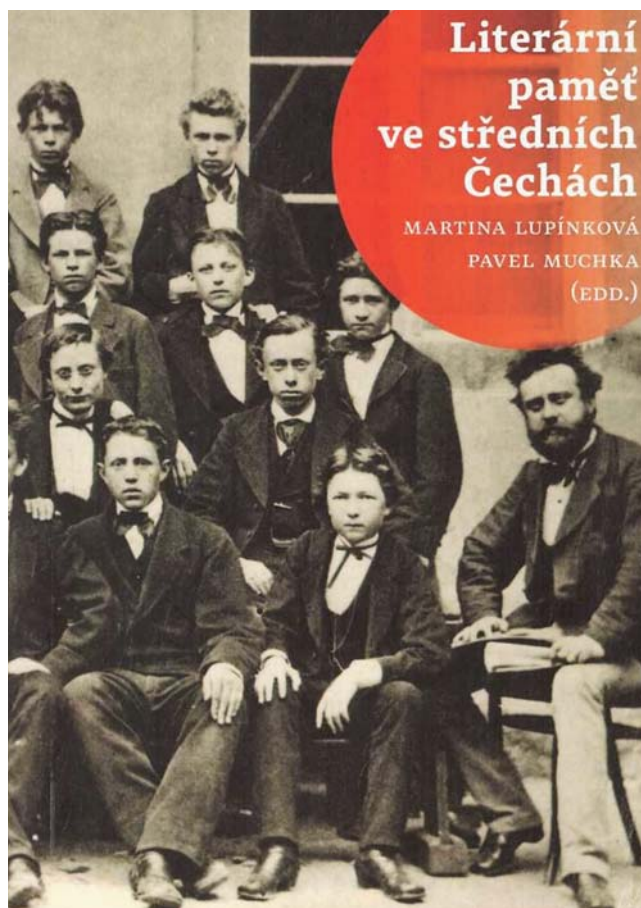

Obr. 2. Dne 27. května 2017 byl slavnostně před hřbitovem ve Stradonicích u Berouna odhalen informační panel Františku Nepilovi, který je zde pohřben. Na fotografii je Zdeňka Nepilová, manželka F. Nepila, s dcerou Helenou Mevaldovou. Foto: Pavel Muchka.

Pro členy MČ byly zorganizovány kulturně-literární zájezdy. První směřoval na Karlovarsko (Lázně Kyselka, Ostrov nad Ohří, Jáchymov). S mimořádně velkým zájmem se setkal dubnový zájezd na Pacovsko po stopách básníka Antonína Sovy a filozofa Bernarda Bolzana (Lukavec, Pacov, Těchobuz). V druhé polovině roku to pak bylo především putování Českým středohořím za českým granátem (Most, Třebívlice, Třebenice, Dlažkovice), dále za českými památkami na území bývalého Kladského hrabství (Kladsko, Kladská Bystřice) nebo kulturní a literární poznávání Slánska (Třebíz, Hořešovice, Kvílice, Neprobylice, lázně Šternberk, Smečno), spojené se slavností k počtě Karla Havlíčka Borovského. Vánoční atmosféru již měl poslední matiční zájezd, který směřoval do saského Seiffenu.

Uskutečnily se také prezentace nových knih v Nové budově Národního muzea. Dne 2. května byly představeny tři knihy o Karlu Havlíčkovi a jeho korespondenci (I. díl: dopisy z let 1831 až 1842), připravené ve spolupráci Filozofické fakulty Univerzity Karlovy s Nakladatelstvím Lidové noviny. Uvedení knih doplnilo atraktivní hudební vystoupení uměleckého souboru Ludus musicus. Další prezentace knihy se uskutečnila dne 21. září, a to publikace Miroslava Síglu *Co víme o smrti...?*, vydané v nakladatelství Olympia.

Na jaře 2017 byla připravena a v úhledné podobě vydána z literárního kolokvia publikace pod názvem *Literární paměť*

Obr. 3. Obálka sborníku z kolokvia *Literární paměť ve středních Čechách*, které se konalo v Nové budově Národního muzea dne 11. listopadu 2016.

ve středních Čechách, které se konalo dne 11. listopadu 2017 v Nové budově Národního muzea. MČ se organizačně a finančně podílela na vzniku sborníku k počtě Evy Ryšavé, dlouholeté předsedkyně MČ, obsahující příspěvky se zaměřením na kulturní a literární historii. *Matiční listy*, které jsou trvalou součástí sborníku *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum*, se v roce 2017 zaměřily na RKZ zejména příspěvkem Dalibora Dobiáše *Vzpomínání na Rukopisy. Rukopisy královédvorský a zelenohorský v memoárech*.

Smutnou zprávou pro MČ bylo úmrtí jejich dlouholetých činovníků, dne 25. září PhDr. Evžena Lukeše, člena výboru MČ, který mj. stál za obnovou vydavatelské činnosti MČ, a 13. října Mgr. Tat'jány Spunarové, obětavé jednatelky MČ.

Na rok 2018 plánuje MČ tradiční jarní a podzimní přednáškové cykly. Další připravované akce budou souviset s oslavami dvoustého výročí založení Národního muzea. Plánuje se instalace nových informačních panelů, které v Poděbradech představí spisovatele Stanislava Kostku Neumanna a Františka Turinského a v Malči u Chotěboře Františka Ladislava Riegra, politika, mj. aktivně zapojeného do činnosti MČ, jemuž budou i věnovány *Matiční listy* v roce 2018.

PhDr. Pavel Muchka

Obr. 4. Dne 4. listopadu 2017 proběhlo slavnostní odhalení panelu na paměť Karla Havlíčka Borovského před bývalou lázeňskou budovou ve Šternberku u Smečna. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 5. Bývalá lázeňská budova ve Šternberku, ve které pobýval Karel Havlíček Borovský po svém návratu z Brixenu v roce 1856. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 6. Rodný dům spisovatele Václava Beneše Třebízského (1849–1884) v Třebízi u Slaného. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 7. Hrob rodičů Václava Beneše Třebízského, Václava a Marie rozené Šárochové, v Kvílicích u Slaného. Foto: Pavel Muchka.

Obr. 8. Klasicistní altán zvaný Hříbek v zámeckém parku v Lukavci u Pacova je spojen s pobyty básníka Antonína Sovy (1864–1928). Foto: Pavel Muchka.

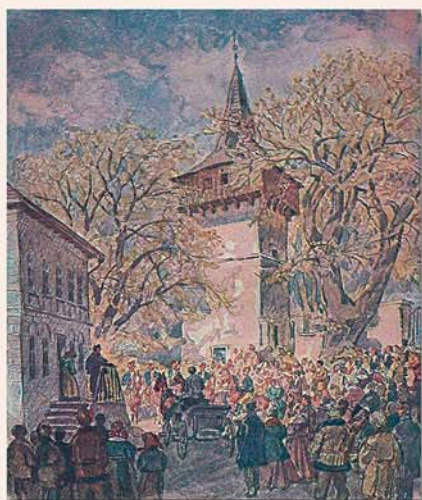
Obr. 9. Na zámku v Těchobuzi u Pacova v letech 1823 až 1841 pobýval filozof a metamatik Bernard Bolzano (1781–1848). Foto: Pavel Muchka.

INFORMAČNÍ PANELY PŘIPRAVENÉ V RÁMCI PROJEKTU ČEŠTÍ SPISOVATELE V REGIONECH ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2017

P. Josef Regner - Havlovický

* 24. února 1794

† 11. května 1852

Pohled na hronovskou zvonici a faru od Adolfa Kašpara (1877–1934) jako ilustrace k Jiráskově románové kronice U nás.

Pohled na Náchod od rakouského krajináře J. Wilhelma Jankowského (1825–1870) z doby kolem poloviny 19. století. Olej na plátně. Národní muzeum.

Regnerova audience u kněžny Kateřiny Zaháňské roku 1836 v Ratibořicích na ilustraci Adolfa Kašpara k Jiráskově románové kronice U nás.

Josef Regner, pozdější vlastenecký kněz a pedagog, se narodil 24. února 1794 v Havlovicích v početné rodině mlynáře. Po základní škole a gymnáziu v Broumově, kde patřil k nejlepším žákům, odešel na studia na pražskou univerzitu. Zde ho svým myšlením formoval profesor Bernard Bolzano, katolický kněz, matematik, logik a eticko-sociální myslitel, který během svého působení výrazně ovlivnil své studenty.

Regner byl vysvěcen na kněze 24. srpna 1817 v Hradci Králové, v prosinci pak nastoupil jako kaplan do Náchoda. Jeho zásluhou byl zámeky kopec přeměněn v park. Dnes nese název Regnerovy sady. V roce 1829 byl Regner jmenován zámekským kaplanem. Přes léto působil ve Svatoňovicích, kde dal postavit nový kamenný kostel. Zde také napsal první část závěti, v níž vyslovuje přání, aby jeho tělo bylo uloženo bez vší okázalosti na staroměstském hřbitově v Náchodě. V listopadu 1831 nastoupil Regner do Hronova. Lidé se zde živil hlavně zemědělstvím a tkalcovstvím. Zemědělství bylo na primitivní úrovni, vládla tu bída a nevdělanost.

Počátkem února 1832 vypukla v Hronově epidemie cholery. Na tuto nemoc během krátké doby onemocnělo téměř 400 lidí a polovina z nich zemřela. Regner ve dne v noci navštěvoval nemocné, podle možnosti přinášel léky, utěšoval a poskytoval svátost. Tohoto těžkého, ale především nebezpečného úkolu, se zhostil velmi dobře, podepsal se však trvale na jeho zdraví. Neonemocněl cholerou, ale vyčerpáním.

Regner věděl, že rozdáváním almužny bídu neodstraní, a proto učil osadníky, jak obdělávat půdu, aby dávala větší úrodu. Učil štěpování a včelařství. Ještě roku 1832 založil v Hronově ovocnou školkou. V péči o ni mu horlivě pomáhal učitel František Černý, který vyučoval v Chvalkově krátce i mladou Barunku Panklovou. Regner zřizoval na svěcených pozemcích i cesty, pěšiny a na okrajích farských polí nasázel dvě stě ovocných stromů a kolem hřbitovů zdi dvacet lip. Na území farního lesa zasadil tisíce stromků, pracně zúrodnil farní pole (v místě dnešního městského hřbitova). Podle jeho názoru měly školky nejen význam praktický, ale i morální.

V roce 1836 dostal Regner od kněžny Kateřiny Zaháňské v Ratibořicích pro hronovský kostel skvostný ornát, štolu, palu, manipul a roušku na kalich z těžkého hedvábí se stříbrnou portou, kterou kněžna sama vyšila. Kněžna Zaháňská totiž přestoupila o Velikonocích v roce 1827 v Římě na katolickou víru a Regner se stal jejím zpovědníkem.

Spolu s ranhojičem Markem Tellerem založil v Hronově knihovnu. Regnerovým odchovcem a přítelem byl strýc Aloise Jiráska Josef Seidl. Ten, spolu s Jiráskovou sestrou Boženou, vyprávěli spisovateli o Regnerovi, když psal kroniku U nás. Jirásek se tak dozvěděl, že Regner objevil na pozemku jejich rodiny minerální pramen, nebo že na Regnerův popud bylo urovnáno nevzhledné hronovské náměstí. Aby opatřil nezaměstnaným horníkům práci, začal doložit na Hronovsku uhlí. Odvážný podnik byl velice nákladný a pro malé počáteční úspěchy nenalézal podporu u členů společnosti. Regner byl finančně zruinován a velmi zklamán, že jeho snaha zabezpečit lidem zdroj stálé obživy byla marná. I tak je třeba na jeho záměr hledět s obdivem.

V roce 1840 dal Regner postavit v Hronově novou zděnou faru. V roce 1845 byl povýšen na děkana, vikáře a školdozorce a odešel do Náchoda.

Regner vynikal širokým rozhledem, teoretickými i praktickými znalostmi, velkou energií a moudrostí. Jako okresní školdozorce usiloval o výrazné zkvalitnění vzdělávání mládeže. Založil na Náchodsku přádelní školy a knihovny – ty v Úpici a Skalici se později staly členy Matice české. Svoje zkušenosti a vědomosti uplatňoval jako člen a aktivista Jednoty pro povzbuzení průmyslu v Čechách či jako dopisující člen Vlastenecko-hospodářské společnosti. V roce 1850 podal této instituci návrh na vylepšený pluh, který sestavil na základě vlastních zkušeností (pluh se dnes nachází v hronovském muzeu). Jeho přičiněním byla v Hronově založena 16. ledna 1849 Jednota hospodářská, jejímž předsedou se Regner stal. Svoje názory a zkušenosti publikoval v odborných časopisech.

Regner zemřel 11. května 1852 na zápal plic. Podle dávného přání byl pohřben na staroměstském hřbitově v Náchodě, ačkoli v Hronově snažně žádali zvláštní deputaci, aby byl jejich farář uložen k věčnému spánku v Hronově. Byl to slavný pohřeb za doprovodu Mozartova Rekviem.

Růžena Štádná

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s farností katolickou v Hronově – duben 2017.
Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10. Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.

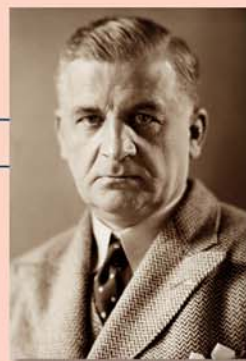
Jaromír John

* 16. dubna 1882

† 24. dubna 1952

Studený oceán bledě žlutého světla zalévá kraj kolem Nového Města nad rozvodněnou Metují, která obtáčí špinavou břidličnou skálu tohoto orlického Betléma a řve rozkaceným jezem u mlýna, jehož mokré zdi vztekle beraní špinavé kry. Údolí pod červenou věží je zatopeno... Otevřu okna dokořán. Ach! Nikoliv už lednově zajímavý vzduch, nýbrž sama sluneční zář se vžene do plic, jež se rozedmuly, kam žebra dovolila, aby vsály tepelnou rozkoš výsadního nebeského dýchání. Nepoznávám svůj pokoj. Stala se z něho zářící sakristie chrámu slunečního boha!

Dořini milenci a jiné kratochvíle, 1942

Jaromír John. Literární archiv PNP.

Jaromír John s překladatelem a lingvistou Pavlem Eisnerem (1889–1958) na fotografii, pořízené J. Petříkem dne 27. června 1936. Literární archiv PNP.

Evžen Markalous (1906–1971), syn Jaromíra Johna, s kokršpanělkou Ta v lokalitě Na Popluží u Nového Města nad Metují na fotografii, kterou pořídil J. John dne 31. října 1937. Literární archiv PNP.

Helena Šmahelová (1910–1997), blízká přítelkyně Jaromíra Johna, na fotografii, kterou pořídil J. John v Novém Městě nad Metují v srpnu 1937. Literární archiv PNP.

Spisovatel, novinář a estetik se narodil roku 1882 v Klatovech jako Bohumil Markalous. Mládí prožil v Chrudimí, kde jeho otec Václav, středoškolský profesor a publicista, následujícího roku získal místo na gymnáziu. Matka zemřela pětiletému Bóžovi na tuberkulózu a otec se znovu oženil. Spolu s bratrem Jaromírem tak poznali, co znamená mít macechu a protežované nevlastní sourozence. Ani s přísným otcem si příliš nerozuměl, ale rád vzpomínal na matčiny sestry ze mlýna ve východočeských Nemošicích nebo na strýce porybného z Bohdanče, který mu poskytl vzor mužnosti a předlohu k řadě jeho literárních postav.

V době dospívání se z Bohumila stal náruživý sportovec, zvláště cyklista. Vliv na něho měla i učitelka hry na klavír Růžena Tůmová. Stal se výborným pianistou a navždy získal vztah k hudbě. Hrál na paměť Sukovu *Píseň lásky*, miloval Ravelovo *Bolevo* a taneční hudbu své doby – tango. Ale především v jemné a umělecky upraveném pokoji své učitelky, bohatém na vázy, květinové koberce a flakonky voňavek, zahlehl celoživotní vášni pro bytovou kulturu.

Otec Markalousovi nedovolil studia konzervatoře, studoval tedy přírodovědeckou fakultu pražské univerzity, aby se mohl stát i on učitelem. Navštěvoval však také řadu jiných přednášek, kromě filozofie, estetiky a dějin umění, zvláště u Otakara Hostinského, i medicínu, a seznámil se tak s řadou soudobých osobností. V letech 1902–1903 studoval v tyrolském Innsbrucku. Nejvíce ho však přitahovala tiskařská čerň – „osud osudoucí“.

Po ukončení studií a svatbě s Giselou Hrbenskou roku 1905 učil Markalous na středních školách v Praze, Kolíně a Hradci Králové a věnoval se osvětové činnosti a žurnalistice. Na začátku roku 1915 narukoval a prodělal válečné operace první světové války na Balkáně i vážné onemocnění a ztratil bratra Jaromíra. Tehdy vznikl také jeho pseudonym. Byl přitom ovlivněn i praktickými důvody: jako voják nesměl spisovatel publikovat. Z počáteční tvorby Johna zvláště později proslula kniha *Věčery na slamičku* (1920), která líčí právě osudy českých vojáků zavlčených do války.

V samostatném Československu působil John v Brně opět jako středoškolský a vysokoškolský učitel, mimoto i novinář (redigoval mj. časopis *Bytová kultura*, kam přispíval i Adolf Loos, později *Pestrý týden*). Roku 1925 přešel do státní služby do Prahy, nedlouho nato se však rozhodl pro penzi a věnoval se nadále žurnalistice, studium estetiky a výtvarného umění a literární tvorbě. Z následujícího období pochází jeho povídka *Zbloudilý syn* (1934), konfrontující se s nastupujícím fašismem, či tvorové a psychologicky propracované romány *Moudrý Engelbert* (1940) a *Pampovínek* (1948). Po druhé světové válce byl John jmenován profesorem estetiky na Palackého univerzitě v Olomouci.

Pod vlastním jménem vystupoval jako učitel, výtvarný kritik a estetik, blízký meziválečné avantgardě a vedený představou o vlivu estetické výchovy na jednotlivce a společnost: význam měly zvláště jeho práce o umění v praktickém životě, zaměřené proti kyči a zdobnosti (*Estetika praktického života*, vyd. 1989). Pod jménem Jaromír John tiskl svá díla jako beletrista. John tvořil ležce a poutavě, se smyslem pro autentické zobrazení lidských typů, jejich psychologie, a s jemnou ironií k soudobé společnosti a jejímu životnímu stylu. Řadu svých prací určil také dětem a mládeži (vlastenecké prózy *Rajský ostrov* z roku 1938 o výstavbě Národního divadla či *Topičovo australské dobrodružství*, 1939).

Nové Město nad Metují hostilo Johna téměř tři roky. V lednu roku 1936 se přistěhoval na pozvání paní Böhmové do patrového domku ve stráni za zadním traktem tiskárny, na jehož střeše je dnes vyhlídka. Hledal zde potřebný klid k tvorbě, neboť hektický pražský život jej už příliš unavoval. Tzv. Červená věž mu naopak v zimě připomínala maják obklopený tmou a vodami. Do Nového Města za ním často jezdili jeho literární přátelé, například Konstantin Biebl, František Halas, Vladislav Vančura a další. Johna ve velmi moderně a harmonicky krásně zařízené věži navštěvoval i syn Evžen, lékař v Praze, objevila se také mladinká Helena Šmahelová, žačka a partnerka v závěru života, pozdější spisovatelka, vydavatelka jeho díla a autorka vzpomínek.

John se brzy stal součástí novoměstského společenského života. Rád jezdil na kole, které si dal vyrobit podle vlastního návrhu. Jako padesátiletý tak zvládl cestu z Nového Města do Prahy a zpět. Začal fotografovat – zaujaly jej např. pila v Pekle, Koníček, Sendraž, zámek či Černý vír. Ve své Červené věži pracoval na románech *Výbušný zlotvor* (vyd. 1959) a *Estét* (1970) či na knize pro mládež *Rajský ostrov*. John měl prý na děti přímo sugestivní vliv, bral je jako rovnocenné partnery. Název knihy a místo její tvorby byly inspirací k pojmenování hotelu Rajská zahrada. Ten zde, kde stávala tiskárna z dob Rakouska-Uherska, vznikl v roce 2013.

John na Novoměstsku uskutečnil i několik literárních přednášek. Jako představitel české kultury také vystoupil s protifašistickým projevem před zaplněným Husovým náměstím na prvomájové manifestaci roku 1938. K Novému Městu se váže jeho text *Kdybych byl milionářem* nebo povídka *Strakapoude, kde jsi?* Později vznikla knížka *Dořini milenci a jiné kratochvíle* (1942), kde jsou popsány marné snahy o udržení čisté rasy. Titulní Dora, fenka kokršpaněla, se ve skutečnosti jmenovala Ta a John si ji pořídil díky přátelství s dobrušským spisovatelem Karlem Michlem. V povídce *Našel jsem viníka* (1939) již autor vážně reflektuje aktuální nacistickou hrozbu a další pobyt v Novém Městě vnímá jako nebezpečný. Popisuje své stěhování odsud na selském voze i s knihovnou k sestřenicím do Slatiňan u Chrudimí.

Jaromír John, zevnějškem lord a uvnitř demokrat, zemřel dne 24. dubna 1952 ve věku sedmdesáti let v nedaleké jaroměřské nemocnici. Je pohřben na hřbitově v Pardubičkách.

Mgr. Markéta Mrázková

Z rodinného alba Anny Faltýskové.

Theodor Böhmm

Theodor Böhmm

* 21. prosince 1829

† 24. června 1912

Theodor (Bohdan) Böhmm, tiskař, nakladatel, podnikatel a starosta, pocházel z Náchoda. Soukromě se vzdělával, krátce studoval v Praze na technice, pracoval v písařně českoskalické přádelny. Jeho zálibou bylo vyřezávání a malování figurek, kterým se říkalo „betléjáci“. Roku 1851 byl otcem povolán do Nového Města nad Metují, aby řídil nově zakoupenou kamenotiskárnu. Ta sídlila nejprve v pronajatých prostorách ve Willarsburském domě, v dnešní ul. Českých legií čp. 4. Na ručních strojích se v ní rozmnožovaly úřední tiskopisy, především oběžníky, neboli cirkuláře. Později Böhmm rozšířil provoz, v roce 1855 převzal tiskárnu do svého majetku a od následujícího roku tiskl i barevnou litografii. Deset let po svém příchodu do Nového Města koupil zde na Krajském předměstí dvě staré chalupy čp. 71 a 72, které dal strhnout, a na jejich místě vystavěl litografický závod. V roce 1870 jej rozšířil o knihtiskárnu a později ještě o knihárství. Koncem 19. století se závod už rychle rozvíjel, byly v něm instalovány kamenotiskové rychloisy a místo páry už pohon strojů obstarávala elektrická energie. Böhmm se stal jedním z největších výrobců barevných litografických pohlednic. Pestrá byla i jeho nakladatelská činnost pro region – vydával verše, prózu i naučnou literaturu. Osou byla edice Obrázková knihovna pro mládež československou, vycházely zde loutkové a divadelní hry pro mládež, studentské kalendáře, ale i odborné publikace o tálcovství. Nebyť Böhmmova závodu, patrně by nevznikly mnohé knížky, které si dali tisknout soukromníci, instituce a spolky. Jak uvádí novoměstská publikace *Stopy starých časů* (2008), získala tiskárna v roce 1891 medaili na Jubilejní zemské výstavě v Praze a další v roce 1899 na velké výstavě ve Francii. Pamětní list ke stému výročí vynálezu litografie uvádí tisíc typů vytisknutých pohlednic. Na počátku 20. století bylo v Böhmmově knihtiskárně 16 zaměstnanců, 2 mistři-faktoři a 3 praktikanti. Obsluhovali 5 tiskařských strojů, sazba se dělala ručně. Litografický ústav umělecký měl dvě části: dvoubarevnou litografii a chromolitografii. Zde bylo obvykle zaměstnáno 23 lidí. Pracovalo se 9 hodin denně. Je jisté nezbytné ocenit mistrovskou práci zdejších nadaných zaměstnanců, kteří přímo čarovali se štětci a pery na hladkých litografických kamenech. K tiskárně také patřila krásná dekorativní zahrada s vodotryskem a sochami, letní veranda a zahradní domek ve skále na svahu k řece Metují, kde pobýval koncem 30. let 20. století i spisovatel Jaromír John. Theodor Böhmm byl neobyčejně schopný a pracovitý člověk, který chtěl být vždy na výši doby a svůj závod opatřoval nejlepšími stroji. Za necelé čtvrtstoletí vybudoval z nejskromnějších začátků jednu z nejpřednějších tiskáren v Rakousko-Uhersku. Pochopitelně řešil i problémy, v náchodském archivu můžeme najít jeho dopis oznamující explozi parního kotle na bédle v červnu 1895, nebo záznam o soudním sporu s mlynářem Ptáčkem. Lze si zde také prohlédnout plán na přístavbu tiskárny v roce 1907, či nahlédnout do domácího řádu (např. nutnost vyměňovat často sazečům ručnky, aby nedošlo k otravě olovem). Theodor Böhmm se navíc angažoval v rozvoji dopravy, hospodářství a školství na Novoměstsku, zakládal hasičský sbor, tiskl byl i zvolen starostou Nového Města nad Metují. Zvelebil lázeňské místo Rezek, kde si postavil vilu. Spolu s historikem Janem Karlem Hrašem působil v okrašlovacím spolku. (První zjištěnou publikací vydanou Böhmmovým nakladatelstvím jsou právě *Povídky našeho lidu* Jana K. Hraše.)

Za své zásluhy byl Theodor Böhmm roku 1901 při příležitosti oslav 400. výročí založení Nového Města nad Metují jmenován čestným občanem města. Zemřel 24. června 1912 ve věku 83 let a byl pohřben na novoměstském hřbitově. Majestátní pomníková stěna rodiny Böhmmovy na hřbitově U Věch svatých se dochovala dodnes, hrobka byla bohužel zrušena.

Tiskařův syn Jindřich Böhmm (1879–1914) převzal řízení závodu ještě za života otce, v roce 1905, kdy se také oženil se svou láskou, jednadvacetiletou Jiřinou Nedomovou z Prahy. Zaměstnanci jim připravili zahradní slavnost s lampióny a vytvořili dvě krásná fotoalba – jedno firemní pro odcházejícího Theodora Böhmma a druhé soukromé (např. s fotografiemi z rodinných výletů na hrad Potštejn) pro novomanžele. Jindřich si navíc vytvořil vlastní nakladatelskou značku dle své záliby – motivu s fotografickou kamerou. Bohužel zemřel ve věku 35 let za záhadných okolností na prudkou otravu. Vdova Jiřina Böhmmová pak podnik za pomoci zaměstnanců úspěšně vedla až do své smrti v roce 1945. Výroba se zaměřila zejména na nástěnné kalendáře, plakáty, obaly na potravinářské výrobky apod. Nakladatelská činnost již nepokračovala.

Reklamní plakát na likér Balkán. Státní okresní archiv Náchod.

Roku 1946 byl podnik transformován na družstvo Obal. Přesto byl o dva roky později znárodněn a připojen ke grafickému závodům v Cerveném Kostelci, s nimiž se později stal součástí národního podniku Severografia. Novoměstská i červenokostecká Severografia byla po revoluci zprivatizována pod názvem Helios Exprint a tiskárna byla definitivně zrušena po 142 letech v roce 1993.

Chátrající objekt je v současnosti proměněn na hotel Rajská zahrada. Motiv okénka z verandy Böhmmových, která již podlehla zubu času, převzala architektka Helena Daňbujánová pro tvorbu designu hotelu i pro jeho logo. Uchovává tím vzpomínku na úspěšnou a významnou novoměstskou rodinu Böhmmových a jejich kouzelnou zahradu nad řekou Metují. Zastavte se, zadívejte se a vraťte se na chvíli v čase. Třeba zaslechnete i zvuk tiskařských strojů.

Mgr. Markéta Mrázková

Fotografie tiskárny Theodora Böhmma z doby kolem roku 1905. Pocházejí z pozůstalosti Františka Prouzy, reprodukcího fotografa tiskárny. Městské muzeum Nové Město nad Metují.

* 2. 11. 1828, Vídeň

† 12. 12. 1909, Vídeň

Jan Nepomuk František hrabě Harrach

Hrabě Harrach je všestranně a zcela neobyčejně činným mužem, a kdekoli zasadil sílu svou, zasadil ji s prospěchem. Jan hrabě Harrach je šlechtic nejen rodem, nýbrž i duchem a citem.

(Jan Neruda, Humoristické listy, 1885)

Narodil se jako syn vzdělaného, vlastenecky orientovaného Františka Arnošta hraběte Harracha a jeho manželky Anny Marie Terezie, rozené princezny z Lobkovic. Jistě i to se stalo příčinou, proč záhy začal zvýšenou měrou vnímat své české kořeny. Rozhodující vliv však na něj měl vlastenecký trojlístek jeho vychovatelů: Jan Erazim Vocel, Vendelín Grünwald a Antonín Jaroslav Vrbátko.

Již roku 1848 se mladý šlechtic spolu s otcem zúčastnil Slovanského sjezdu v Praze. O rok později vstoupil do armády. Po necelých osmi letech aktivní služby opustil, neboť se připravoval na sňatek s Marií Markétou z Lobkovic. Těšil se také na nově zakoupený velkostatek Konárovice u Kolína a vůbec správu rodinného majetku.

Již v 50. letech 19. století se začal Harrach intenzivně věnovat osvětě v oblasti zemědělství. V roce 1863 založil ve Stěžerách na Královéhradecku rolnickou školu. O zemědělství psal dokonce poučné spisky, například *Krátké naučení o důležitosti dobytka dojného, která dlužno rozumně jej chovati a jakých vad se vystrýhati* (1864).

Jako podnikatel i funkcionář přispěl k rozvoji českého průmyslu. Stal se předsedou České hedvábnické jednoty, Českého spolku pro vývoz a přívoz, banky Slavia i dalších institucí. Svá předsednictví nechápal jen jako formalitu a do dění zasahoval odbornou prací, vlivem své osobnosti a nezdídky a velkorysou hmotnou pomocí.

Výrazně se exponoval také v českém politickém životě. V roce 1865 vstoupil jako poslanec do zemského sněmu, o pět let později do říšské rady a roku 1884 se stal členem panské sněmovny. Dobře si uvědomoval, že mnohonárodnostní podunajská monarchie může fungovat pouze na základě rovnoprávného přístupu ke všem zde žijícím národnostem. Své konzervativní názory shrnul do útlé publikace *Spása Rakouska* (1865).

Harrachovy zásluhy o rozmach českého kulturního života jsou zcela mimořádné. Jako kurátor Matice české (1862–1890) podporoval intenzivně vydávání české literatury. Sám také autorsky působil: například podle Palackého *Dějiny* sepsal a roku 1867 vydal *Chronologický přehled dějin českých* určený české mládeži a 1400 výtisků věnoval Matici. Jako její představitel v následujícím roce slavnostně poklepal na základní kámen Národního divadla.

Zasloužil se také o výstavbu muzejní budovy na Václavském náměstí v Praze. V roce 1890 byl zvolen prezidentem Společnosti Muzea Království českého a zůstal jím až do své smrti.

V čase prvního Národního divadla, na které účinně přispěl, publikoval Harrach v časopise *Osvěta* brilantní studii o neutěšených poměrech početné české menšiny ve Vídni. V součinnosti se Slovanskou besedou, v jejímž čele stál, a spolkem Komenský založil ve Vídni českou školu, vymohl konání bohoslužeb v češtině a výrazně oživil zdejší spolkový život. Jen na zakoupení českého kostela věnoval částku 200 000 korun! Jeho označení *otec vídeňských Čechů* mělo v té době hluboký smysl a charakterizovalo vztah hraběte k tamní české menšině.

Krkonoše Harrach miloval. Zdokonaľoval zdejší komunikace včetně turistických. Západní hřebeny zpřístupnila dnešní Harrachova cesta z Harrachova údolím Mumlavy k Labské boudě a do Spindlerova Mlýna, vybudovaná v letech 1876–1879. Poté následovaly další komunikace. Na Zálém dal postavit restauraci a později i charakteristickou kamennou rozhlednu. Roku 1889 stál u zrodu Jilemnického odboru Klubu českých turistů. O tři roky později byl pro mimořádné zásluhy jako první jmenován čestným členem Klubu.

Hospodářský nebo turistický rozmach západních Krkonoš by nebyl myslitelný bez dobrého vlakového spojení. I tady Harrachovi náleží podstatná zásluha na vybudování místní dráhy z Martinic v Krkonoších do Rokytnice nad Jizerou. Rozmachu turistiky hrabě napomohl i tím, že v roce 1892 dal přivést na Jilemnicko první lyže, a bezděky tak z Jilemnice učinil kolébku českého lyžování.

Dobře si uvědomoval, že horskou přírodu musíme chránit. Roku 1904 zřídil v Labském dole na severním svahu Krkonoš první zdejší přírodní rezervaci o rozloze přes 60 ha.

K Harrachovu měl Harrach hezký vztah. Rád pobýval na místním záměčku. Velkou péči věnoval rozvoji zdejší sklárny. Za jeho života byla dvakrát přestavěna, ale proces její modernizace byl téměř nepřetržitý. V roce 1900 tu byla uvedena do provozu tehdy nejmodernější brusírna skla na světě. Měla již elektrický pohon a jako vzácné plně funkční technická památka se dochovala dodnes. Harrachovské sklo získávalo vavříny na všech světových výstavách a zdobilo nejvýznamnější interiéry u nás i ve světě. Hrabě přitom dbal i o řádné nemocenské a důchodové pojištění svých pracovníků a také v této činnosti zaujal velmi čestné místo.

Jeho nákladem byla nedaleko sklárny roku 1902 postavena i půvabná kaple sv. Alžběty vybavená řadou místních sklářských výrobků.

Okolí města představovalo také významnou lesní a honební jednotku spravovanou kvalifikovaným personálem. I v této oblasti byly zaváděny četné novinky, považované ve své době nezdídky za vzorové.

Výraznou pracovní aktivitu si Harrach udržel téměř do konce života. Zemřel ve Vídni, pochován je v rodinné hrobce v Horní Branné u Jilemnice.

PaedDr. Jan Luštinec

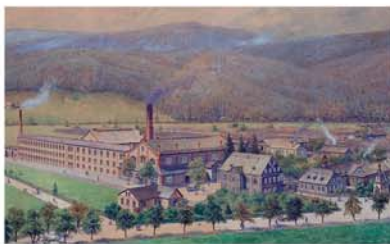
Portrét Jana Nepomuka Františka hraběte Harracha od Františka Ženíška, olej na plátně, 1896 (Národní muzeum)

Váza z původního vybavení jilemnického zámku, sklárna Nový Svět, 1885 (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Harrachův zámek v Harrachově kolem roku 1895 (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Sklárna Nový Svět na akvarelu Františka Skopalíka, 1898 (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Malíř skla v harrachovské sklárně, kolorovaný diapozitiv Josefa Vojnara, pravděpodobně z roku 1904 (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Krkonošským muzeem v Jilemnici (Správa KRMAP) a město Harrachov – duben 2017.
Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10 Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz

Jan Nepomucen Franciszek hrabia Harrach

*2. 11. 1828, Wiedeń †12. 12. 1909, Wiedeń

Już w latach 50-tych XIX wieku Harrach zaczął się bardziej aktywnie zajmować oświatą w dziedzinie rolnictwa. W 1863 roku założył szkołę rolniczą w Stěžerach w rejonie Kralowohradeckim. O Rolnictwa napisał także pouczające pisma.

Jako przedsiębiorca i urzędnik przyczynił się do rozwoju czeskiego przemysłu. Stał się przewodniczącym Czeskiego Związku Jedwabiu, Czeskiego Stowarzyszenia Eksportu i Importu, banku Slavia i innych instytucji.

Znacząco udzielał się także w czeskim życiu politycznym. Zdawał sobie sprawę z tego, że monarchia nad Dunajem może działać jedynie na podstawie równouprawnienia wszystkich narodów w niej żyjących.

Szczególne zasługi posiada Harrach w dziedzinie ekspansji czeskiego życia kulturalnego. Przyczynił się do budowy Teatru Narodowego w Pradze. Jako kurator Czeskiej Macierzy (*matice česká*) (1862-1890) zajął się wydawaniem literatury czeskiej. W 1890 roku został prezesem Muzeum Królestwa Czeskiego.

Harrach kochał Karkonosze. Miał on ogromne zasługi w poprawie tutejszych dróg wraz z liniami kolejowymi. Dzięki niemu ekspandowała także turystyka, której hrabia niebawem pomógł, kiedy w 1892 roku przywiózł na Ziemię Jilemnicką pierwsze narty.

Dobrze zdawał sobie sprawę z tego, że górska przyrodę należy chronić. W 1904 roku założył w Kotlinie Łaby na północnym stoku Karkonoszy pierwszy rezerwat przyrody rozciągający się na pow. Ponad 60 ha. Harrach bardzo lubił Harrachov. Lubił przebywać w miejscowej leśniczówce. Szczególną dbałością otoczył tutejszą hutę szkła. Za jego życia była ona dwukrotnie przebudowywana i nieustannie modernizowana. W 1900 roku została oddana do użytku fabryka polerowania szkła, w tym czasie najbardziej zaawansowana taka fabryka na świecie. Posiadała napęd elektryczny i jako rzadki, w pełni funkcjonalny zabytek techniczny, przetrwała do dnia dzisiejszego. Szkoła z Harrachova zdobywała laury na wszystkich wystawach międzynarodowych i zdobiła wnętrza najważniejszych interierów w Czechach i na świecie. Hrabia dbał również o ubezpieczenie zdrowotne i emerytalne swoich pracowników, także w tej dziedzinie zajmował honorowe miejsce. Na jego nakłady w pobliżu fabryki szkła budowano w 1902 roku piękną kaplicę pod wezwaniem św. Elżbiety, którą udekorowano wieloma lokalnymi produktami szklanymi.

PaedDr. Jan Luštinec

Portret Jana Nepomucena Franciszka hrabiego Harracha autorstwa Franciszka Zeniška, olej na płótnie, 1896

Portrait of Johann Nepomuk Franz, count of Harrach by František Zenišek, oil on canvas, 1896

Portrait of Johann Nepomuk Franz, Graf von Harrach von František Zenišek, Öl auf Leinwand, 1896

Johann Nepomuk Franz, count of Harrach

*2. 11. 1828, Vienna †12. 12. 1909, Vienna

Harrach began to raise public awareness in the area of agriculture as soon as in 1850s. He founded a peasant school in Stěžery in the district of Hradec Králové in 1863. Harrach wrote instructive writings on agriculture.

Both as an entrepreneur and official he contributed to the development of Bohemian industry. He became chairman of the Bohemian Union of Silk Manufacturers, Bohemian Association for Import and Export, bank Slavia as well as other institutions. He was very active in Bohemian political life as well. Harrach was well aware of the fact that the multinational Danube monarchy can only function with equal approach to all nationalities living here.

Harrach's merits to advance Bohemian cultural life are quite extraordinary. He was involved in the construction of National Theatre in Prague. As a curator of Matice česká (1862-1890) he took care of publication of Bohemian literature. He was elected president of the Society of Museum of the Kingdom of Bohemia in 1890.

Harrach loved Giant Mountains. One of his achievements was the development of local transport network including railway. The count also supported the upturn of tourism by importing the first skis to the region of Jilemnice in 1892.

He was well aware of the need to protect nature in the mountains. Harrach established the first local nature reserve with a surface of over 60 hectares in 1904 in Labský důl on the northern slope of Giant Mountains. Harrach had a good relationship to Harrachov. He enjoyed staying in the local castle. He took great pains to advance the glassworks. The glassworks was rebuilt twice during his lifetime, but the process of its modernization was almost continuous. The most advanced glass polishing plant in the world at the time was set into operation in 1900. It already had electric drive and it survived until today as a rare and valuable fully functional technical sight. Glass from Harrachov gained laurels on all international expositions and served as decoration in famous interiors both in our country and abroad. The count also provided for appropriate health and pension insurance of his employees and his efforts in this area are greatly appreciated. He also funded the construction of the picturesque chapel of St. Elisabeth in 1902 not far from the glassworks which features various local glass products.

PaedDr. Jan Luštinec

Johann Nepomuk Franz, Graf von Harrach

*2. 11. 1828, Wien †12. 12. 1909, Wien

Bereits in den 50er Jahren des 19. Jahrhunderts hat Harrach angefangen, sich intensiv der Aufklärung im Bereich der Landwirtschaft zu widmen. Im Jahr 1863 gründete er in Stěžery im Bezirk Hradec Králové eine Bauernschule. Er hat lehrhafte Schriften über Landwirtschaft verfasst.

Als Unternehmer und Funktionär hat er zur Entwicklung der böhmischen Industrie beigetragen. Er wurde zum Vorsitzenden des Böhmisches Vereins der Seidenhersteller, des Böhmisches Verbands für Einfuhr und Ausfuhr, Bank Slavia und noch weiterer Institutionen.

Er war auch im böhmischen politischen Leben sehr aktiv. Er wusste ganz genau, dass die multinationale Donaumonarchie nur auf der Grundlage einer gleichen Einstellung zu allen hier lebenden Nationalitäten funktionieren kann.

Harrachs Verdienste um den Aufschwung des böhmischen Kulturlebens sind ganz außerordentlich. Er hat sich am Aufbau des Nationaltheaters in Prag beteiligt. Als Kurator von Matice česká (1862-1890) sorgte er für Herausgabe von böhmischer Literatur. Im Jahr 1890 wurde er zum Präsidenten der Gesellschaft des Museums des Königreichs Böhmen gewählt.

Harrach liebte das Riesengebirge. Ihm gehört das Verdienst um die Verbesserung des lokalen Verkehrsnetzes einschließlich der Eisenbahn. Der Graf war auch bei dem Aufschwung der Touristik behilflich, indem er im Jahr 1892 die ersten Skier in die Region von Jilemnice gebracht hat.

Graf Harrach fand den Schutz von Natur in den Bergen sehr wichtig. Im Jahr 1904 errichtete er in Labský důl am nördlichen Hang des Riesengebirges das erste örtliche Schutzgebiet mit einer Fläche von über 60 ha. Harrach hatte immer eine gute Beziehung zu Harrachov. Er verbrachte gerne Zeit auf dem hiesigen Schloss. Er hat sich sehr intensiv der Entwicklung der Glashütte gewidmet. Während seines Lebens wurde die Glashütte zweimal umgebaut, aber der Prozess der Modernisierung verlief fast ununterbrochen. Im Jahr 1900 wurde hier die damals modernste Glasschleiferei der Welt eröffnet. Sie verfügte bereits über elektrischen Antrieb und blieb als seltenes wertvolles und voll funktionsfähiges technisches Denkmal bis heute erhalten. Glas aus Harrachov erntete Lorbeeren auf allen internationalen Ausstellungen und schmückte die berühmtesten Innenräume sowohl bei uns als auch weltweit. Der Graf hat sich dabei auch um angemessene Kranken- und Rentenversicherung seiner Mitarbeiter gekümmert und sowohl in diesem Bereich gehört ihm ein Ehrenplatz. Er finanzierte den Bau der malerischen Kapelle der heiligen Elisabeth, in der sich viele örtliche Produkte aus Glas befinden und die nicht weit von der Glashütte im Jahr 1902 erbaut wurde.

PaedDr. Jan Luštinec

Zamek Harracha w Harrachowie około 1895 roku
Harrachs castle in Harrachov around 1895
Harrachs Schloss in Harrachov um das Jahr 1895

Huta Szkła "Nový Svět" na akwareli Franciszka Skopalika, 1898
Glassworks Nový Svět on watercolor by František Skopalík, 1898
Glashütte Nový Svět auf Aquarell von František Skopalík, 1898

Wazon z oryginalnego wyposażenia zamku w Jilemnicy, huta szkła Nový Svět 1885
Vase from the original furnishings in castle of Jilemnice, glassworks Nový Svět, 1885
Vase aus ursprünglicher Ausstattung in Schloss Jilemnice, Glashütte Nový Svět, 1885

Malarze malujący na szkło, w hucie szkła w Harrachowie, kolorowy slajd Józefa Vejnar, prawdopodobnie z 1904 roku
Glass painters in glassworks Harrachov, colored diapositive by Josef Vejnar, probably from 1904
Glasmaler in Glashütte Harrachov, koloriertes Diapositiv von Josef Vejnar, wahrscheinlich aus dem Jahr 1904

Věnceslav Metelka,
fotografie z roku 1860
(Památník zapadlých vlastenců)

Věnceslav Metelka

* 17. 9. 1807, Sklenařice

† 1. 5. 1867, Paseky nad Jizerou

Stárnu, zrak mi pomalu mizí, oheň hasne, cit tupí. Přichází mi jako na divadle, když úloha se dohrává. Odstoupím brzy za kulisy a bude drama života dohráno. Přijde na to, hrál-li jsem dobře neb špatně. Až pomínu, nepominou po mně housle. Mnohé budou chválit a velmi mnoho hanět...

(Metelkovy deníky, 1859)

se učil truhlářem a v Náchodě pracoval v houslařské dílně, což pro jeho budoucí život mělo zásadní význam.

Přišel jsem do Náchoda k mému známému, tentž byl hospodář. On mi vypravuje, že se nejkrásnější příležitost naskytla, že nemusím k truhlářství – že instrumentář, jenž fortepiana, klavíry, kytary, housle a jiné věci dělá, potřebuje tovaryše truhlářského. Mně to bylo vítáno. Instrumentář přišel k hodinářům, a než bylo půl hodiny, již jsem stál v práci u instrumentáře.

Roku 1829 odešel Metelka na naléhání svého otce do Jičína studovat učitelství a po absolvování ústavu se roku 1831 stal pomocným učitelem v Pasekách. Jako jeho nadřízený zde působil učitel Josef Šimůnek, zanícený národní buditel, jehož velkou láskou byly knihy, časopisy, divadlo a hudba. Nebránil se jejich zápůjčkám a nepochybně ovlivnil duchovní klima Pasek i jejich okolí. Jako regenschori v kostele sv. Václava pozvolna vytvořil velmi bohatý a cenný hudební archiv. Pro Metelku byl dobrým, názorově spřízněným principálem, od něž se mohl ještě mnohemu přiučit. Pro svého pomocníka měl pochopení a nebránil mu, když se od roku 1835 náruživě věnoval ochotnickému divadlu.

Jak bylo tehdy běžné, s učitelstvím nebyl spojen pravidelný plat, a proto musel Metelka žít velice skromně. Vždyť Paseky patřily k nejchudším obcím Vysoka. Navzdory nedostatečným příjmům dostal roku 1836 výjimku a mohl se i jako školní pomocník oženit se sestrou učitele Šimůnka Kateřinou, s níž měl pak čtyři děti: Pavlínou (1836–1857), Václava (1838–1856), Josefa (1841–1880) a Johanku (1843–1868). Dvě starší děti, výrazně nadané, zemřely krátce po sobě v mladém věku na tuberkulózu a Věnceslav Metelka jejich odchod prožíval velmi těžce.

Hmotná situace se poněkud zlepšila, když roku 1838 zemřel manželčin otec. Metelka mohl z dědictví koupit domek v Pasekách a začal také hospodařit. Přivydělával si hraním, ale hlavně stavěl housle, violy a další dřevěné hudební nástroje včetně kytar. Po celý život vášnivě miloval hudbu a věnoval se také komponování. Rozsah jeho skladatelské činnosti dosud spolehlivě neznáme.

Dožil se otevření nové pasecké školní budovy, ale na místo definitivního učitele čekal marně. Proto v roce 1847 učitelskou profesi opustil. Přitom si poznamenal dodnes platná slova:

Přání jest, aby učitelé byli lépe placeni a aby placení učitelé byli lepší.

Přání jest, aby zasloužili učitelové byli vyznamenáni

a aby vyznamenání učitelé toho též zaslouhovali.

Přání jest, aby se učitelé nezapomněli vzdělávati

a aby se nezapomnělo na vzdělaného, udělati jej učitelem.

Po odchodu ze školy se věnoval především výrobě již zmíněných nástrojů a stal se zakladatelem slavné krkonošské houslařské školy. V jeho díle pokračovali i jeho potomci a k tradici této školy se dodnes s hrдостí hlásí mimo jiné světoznámí pražští Špidlenové či neméně věhlasní hradečtí Pilařové.

Metelka si psal četné zápisky. Jeho deníky i drobná díla (*Život školního pomocníka, Bál v Potočnicku, Cesta pražská, Pravdivé příběhy a další*) si dodnes zachovala mimořádnou dokumentární hodnotu a jsou uložena v Památníku národního písemnictví v Praze. V roce 1890 se s nimi zásluhou zdejšího učitele Josefa Dlaboly seznámil Karel Václav Rais, jehož inspirovaly k proslulému románu *Zapadlí vlastenci*.

Krkonošský přítel můj zvěděv, že se připravuji napsati historii staré školy české, zapůjčil mi zápisky horského písmáka Václava (sic!) Metelky... Mezi rodinnými, mravokárnými, hospodářskými i kantorskými poznámkami denními našel jsem tam též hojně vlastenecké výlevy a stesky, črty z tehdejšího života vůbec a z kantorského zvláště, jež se mi vroucností i pravdivostí svou a bohatými detaily dobovými výborně hodily. (K. V. Rais)

Věnceslav Metelka zemřel na tuberkulózu roku 1867. Avšak jeho odkaz žije dodnes. V kostele sv. Václava, který se od obrozeneckých časů příliš nezměnil, se na Metelkovu počest každoročně konají Pasecké hudební slavnosti. S životem i jeho houslařskou školou Vás seznámí neobyčejně zajímavý *Památník zapadlých vlastenců*. V obci se dochoval i Metelkův dům a stará pasecká škola. PaedDr. Jan Luštinec

Vzácné housle V. Metelky z roku 1857
(Památník zapadlých vlastenců)

Záznam o narození dcery Johanky, deníkový zápis z roku 1843 (Památník zapadlých vlastenců)

Porůzné myšlenky za rok 1837 a 1838,
Metelkovy deníky z let 1835 až 1844
(Památník zapadlých vlastenců)

Stará pasecká škola č. p. 90,
kde v letech 1831 až 1846 V. Metelka učil
(Památník zapadlých vlastenců v Pasekách nad Jizerou)

Metelkova rodná chalupa
ve Sklenařicích
(Památník zapadlých vlastenců)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Krkonošským muzeem v Jilemnici (Správa KRNAF) a obcí Paseky nad Jizerou – říjen 2017.
Typografie, tisk: FAST digital print studio s. r. o., Praha 10. Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.